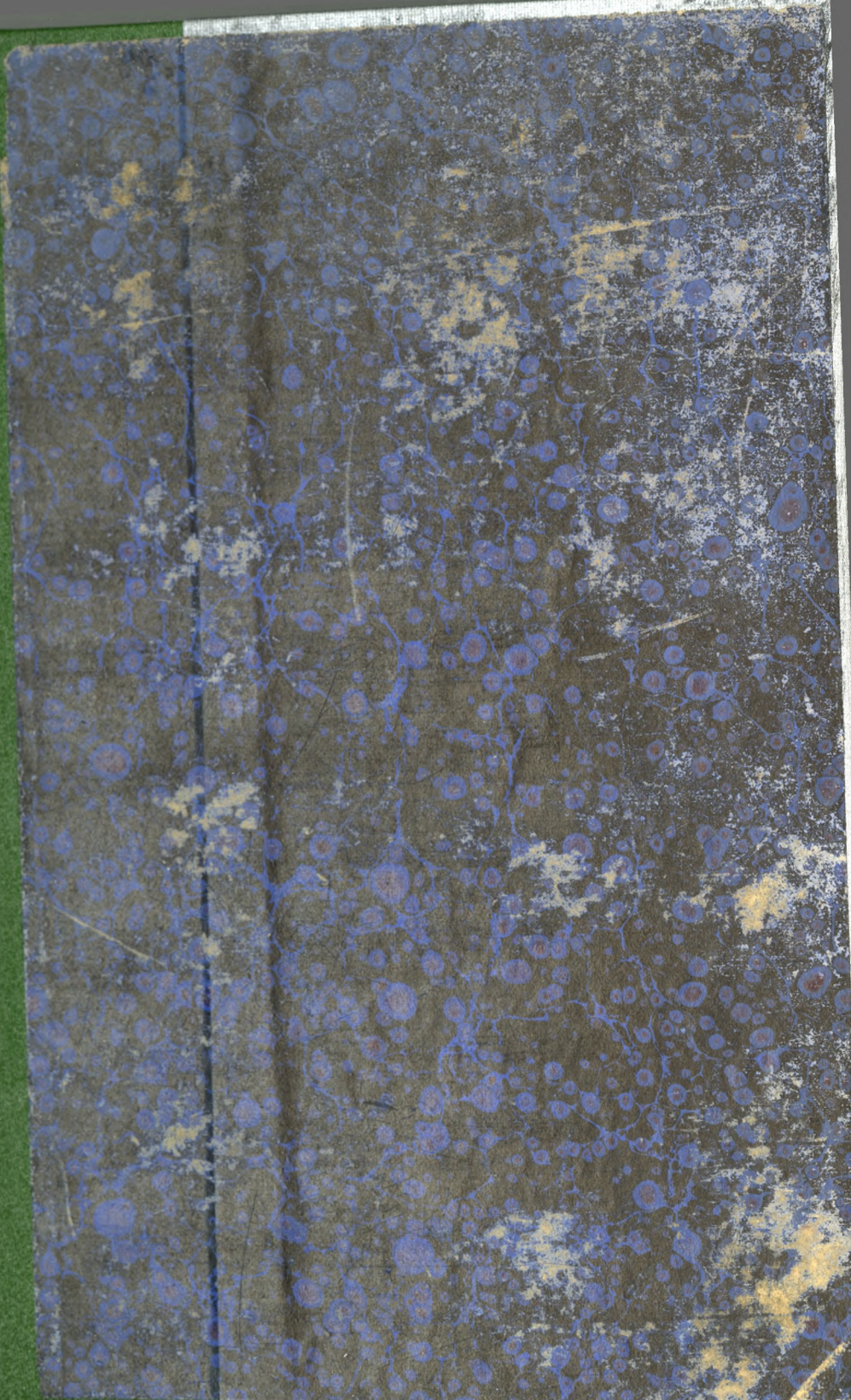

Politikai
röpiratok,

51.

51

382

PRO

DOMOSUA.

EGY ŐSZINTE SZÓ.

BIBLAGI MÓR.

8.

PEST.

NYOMATOTT AZ „ATHENAEUM“ NYOMDÁJÁBAN.

1871.

616F52 00564879

Bevezetés-féle.

Van a társadalmi együttlét föltételeinek egy ága, mely alapkövét képezi minden fennálló államrendszernek, s ez az igazságszolgáltatás.

Midőn az állambölcsek a kormányzati hatalmat három része osztják : a törvényhozó, az igazságszolgáltató és végrehajtó hatalomra, azt igen bölcsen cselekszik, — mert az államhatalomnak egységes szent háromsága ez. De mikor az egyiket a másiktól némelyek függővé teszik s pl. az igazságszolgáltatást alárendelik akár a törvényhozó, akár a végrehajtó hatalomnak; akkor már nem cselekesznek helyesen.

Nagy Sándorra rá fognak egy adomát, melyért ugyan egy történész sem tenné tűzbe a kezét, de mely igen jellemző.

Egy barbár, kultiválatlan államot látogatott meg hadával, a hol nem existált sem országgyűlés, sem felelős miniszterium. A király maga hozta meg a törvényt minden egyes előforduló esetnél, azaz : ítélte. A végrehajtásról gondoskodott a barbár közszellem. A birói hatalomban olvadt tehát föl mind a törvényhozó, mind a végrehajtó hatalom.

A barbár király nem fogadta fegyverrel a hatalmas hódítót, de gyanutalan vendégszeretettel. S mi-

után abban az időben existált még az u. n. „lovagiaság“, — a hóditó is nem ellenségnek, de vendégnek tekintette magát.

A király nem engedte magát a magas vendég jelenléte által állami funkcióinak gyakorlatában zavartatni s „igaz-látni“ járt.

Két ember jött elébe, a kiknek ügyes-bajos dolgát el kellett intéznie. Az egyik földet vett a másiktól s abban kincset talált. Miután pedig ő csak a földet vette meg, de a kincset nem : ezt vissza akarta adni a föld előbbi tulajdonosának. Ez meg arra hivatkozva, hogy ő a földet mindenestől eladta, tehát a kincset is : s nem akarta visszavenni. A perlekedés oly mérgessé vált, hogy azt csak királyi ítélet egyenlíthette ki.

A király meghallgatá a keresetet, replikát, duplikát s a következő kérdést intézé a perlekedő felek egyikéhez :

- Van-e fiad ?
- Van, uram király, a legjobb munkás a mezőn.
- Hát, te másik, van-e leányod ?
- Van, a legszendébb teremtés a vidéken.
- No hát te hozzáadod leányodat ennek az embernek a fiához, s nekik adjátok a kincset.

Egyik fél sem appellált s bizony nem azért, mert nem lett volna hova.

Nagy Sándor csodálkozását fejezé ki ezen igazságszolgáltatáson.

— Hát ti nem így cselekedtetek volna ? — kérde a barbár király.

— Nem — válaszolt ez, — mi azt mondtuk volna : se neked nincs jogod a kincshez, se neked, s a pénzt lefoglaltuk volna a király számára.

— Nő-e abban az országban, a hol te lakol, fü, virág ?

— Igen ?

— Vannak-e ott ártatlan bárányok, tehének, lovak ?

— Vannak.

— Esik-e eső ?

— Esik.

— Süt-e a nap ?

— Igen.

— Bizonyosan azoknak a virágoknak és birkáknak kedveért esik az eső és süt a nap nálatok, mert ti emberek az égnek sem esőjét sem napját ugyan meg nem érdemelnétek.

Az igazságszolgáltatás nem egyéb, mint a jogrend föntartása s helyrehozása az abban előforduló minden megzavarásnak. Az állam alapföltételének, a jogrendnek életető és fentartó szelleme.

A törvényhozás, mint a souverain nemzet akaratának nyilatkozata kötelező erővel az állam polgárára, szintén alapföltétele a modern államnak. De az igazságszolgáltatáshoz viszonyítva nem egyéb, mint előleges megállapítása azon szabályoknak, melyek az állami rend megzavarásának megakadályozására, vagy a már megzavart államrend visszaállítására jövőben alkalmazandók lesznek. Előleges igazságszolgáltatás.

Az igazságszolgáltatás van hivatva a törvényhozás által megállapított elveknek testet és életet adni, meghatározni, vajjon valamely concret eset alája tartozik-e meghozott törvénynek ? Ha igen, akkor a végrehajtó hatalom veszi át a további funkciót, s ennyiben a

végrehajtó hatalom nem egyéb, mint utólagos igazságszolgáltatás.

„Mi köze van az igazságszolgáltatásnak pl. az adó kivetéshez, a hadüzenéshez? stb.“ — fogják kérdeni azok, a kik a fennebbiekkel egyet nem értenek.

A válasz erre: Az igazságszolgáltatás a legtöbb közjogi esetben leplezetten nyilatkozik, de még is nyilatkozik. Ítélet hozatik, ha nem is nevezik mindig bírónak, a ki az ítéletet hozza. Az adó megállapításánál pl. az állami kincstár, melybe a tervezett adó befolyandó lesz, képezi a fölperest, a megadóztatandó nemzet az alperest, s a törvényhozás, mely az adót megszavazza, törvényhozási czim alatt ítéletet mond s így birói hatalmat gyakorol. A hadüzenés? Igaz, hogy ebbe a nemzet törvényhozásának álkotmányos országokban kevés hozzászólója van, megcsinálják a casus bellit az ő ítéletének meghallgatása nélkül is: de van-e oly államtudós, a ki ezt helyesnek tartaná s mellőzendőnek javallaná a nemzet ítéletét?

Egy könyvtárt lehetetlen beleszorítani néhány sorba, az igazságszolgáltatás jelentőségét tehát botor törekvés lenne itt fejtegetni akarni s hogy a fentebbi alapelveket megpendítettük: ezt azért tettük, nehogy azzal vádoltassunk, hogy az alábbiak megírásánál pusztán speciális érdekek vezették tollunkat, s nem voltunk tekintettel az általános vezérelekre.

A kormány és a birói szervezet.

Jó igazságszolgáltatás mellett nem egy államnak egyéb tekintetben sanyaru sorsa lett már elviselhetővé.

Mig egyrésről pótolhatja a törvényhozás hiányait, más résről elzárja a tulkapások és visszaélések útját. Correctivuma lehet a törvényhozásnak s regulatora a végrehajtásnak.

De hogy ez üdvös befolyását megőrizhesse, föltétlen szüksége van a helyes organisatióra, a minél az egyes szervek, a bíróságok elhelyezése bizonyára a legfontosabb szerepek egyikét játsza.

Most, midőn Magyarországon a bírósági szervezet oly gyökeres és általános átalakulásnak néz elébe, midőn egy óriási, az egész országot átölelő reform keresztülvitele vétetik foganatba: rendkívüli óvatosságra van szükség, tekintetbe kell venni minden körülményt, minden tényezőt, mely a most emelendő épületben szerepelni hivatva van, nehogy, ha majd a nagy mű egyszer elkészül, meglepetve azt tapasztaljuk, hogy az eredmény a reá pazarolt tömérdek munkával és költséggel semmi arányban nem áll, hiányainak pótlása, kijavítása, melyek óvatos és körültekintő eljárás mellett könnyen elkerülhetők lettek volna, ujabban ugyanannyi, vagy még több fáradságba és pénzbe kerül, a mennyivel akár egy egészen új szervezetet teremthetnénk s az egész működést újból kezdhethetnők.

Teljes méltánylást érdemel tehát a kormány azon intézkedése, hogy mielőtt a bírósági szervezet törvényhozásilag megállapíttatnék s királyi szentesítés után törvénybe ígattatnék, jónak látta előbb tájékozást szerezni, nem csak az általános, de a részletes viszonyokról is, s kellő tudomást akart szerezni a helyi körülményekről. Méltánylandó, hogy fölszólítá a törvényhatóságokat, miszerint fontolóra véve minden irányadó körülményt, véleményes jelentést terjeszzenek fel a ha-

tásköre alá tartozó vidék igényei és szükségletei felől, különös tekintettel levén a bíróságok székhelyeinek legcélszerűbb megállapítására s a járások területi beosztására; — igérvén, hogy e fölterjesztésekre a kidolgozandó munkálatnál figyelemmel leend.

Ez intézkedés inteniója mindenestre elismerést érdemel. De midőn a kormány a központi törvényhatóságokhoz fordult, nem vette számba, hogy azok többféle befolyásoknak levén alávetve, nem mindenkor hű tolmácsai a hatáskörük alá tartozó egyes vidékek jogos aspirációinak s gyakran az esetleges, vagy mesterségesen összehozott többség szelleme által félrevezetve, oly kívánalmaknak adnak kifejezést, melyek nem egyszer összeütközésben állnak az egyes vidékek, a kerületek, a járások lakosságának érdekeivel.

Ennek csak úgy lehetett volna elejét venni, ha a kormány a központi törvényhatóságokat fölszólítja, nekik egyenesen meghagyja, hogy a bíróságok szervezésére vonatkozó jelentéseiket, az egyes vidékek lakosságának, községeinek meghallgatása után s az azok által kifejezett ohajtások szellemében, terjeszszék föl. Ez esetben a központi törvényhatóságok tolmácsai lettek volna a lakosság közvetlen ohajtásának, a mi legkevésbé sem zárja ki, hogy a közp. törvényhatóság megtehesse a maga részéről a községe kétől netán eltérő észrevételeit.

Miután ez azonban nem történt: kötelességünknek ismertük egy nagy vidék érdek einek megóvása tekintetéből a sajtóhoz folyamodni s ennek útján tájékozni a képviselőház és a kormány tagjait az itteni közohajtás felől, azon biztos reményben, hogy az kellő figyelemben és méltánylatban fog részesülni.

Verseny és versenygés.

Az előbbiekben előadván a vezéreszméket, melyek bennünket e sorok közzétételére vezettek, áttérünk a tisztán locális indokokra.

Mint majd minden megyének, úgy Zemplénnek is van két helysége, mely tisztán arra látszik praedestinálva lenni, hogy egymásnak ellenlábasa legyen.

Az ily viszony, a mig a nemes verseny határain belül marad, mind kultur-, mind közgazdasági tekintetből csak helyeselhető. Ki ne örülne pl. az oly versenynek, a hol az egyik község eltanulni, utánozni igyekszik mindent, a mi a másik községben jónak és hasznosnak bizonyult; ha beplántálja saját körébe azon intézményeket, melyek más községet életképessé virágzóvá tesznek; ha több és jobb iskolákat létesít, mint a menyinyi másnak van; ha fejleszti iparát, kereskedését; ha alakít olvasóköroket, takarékpénztárt s mindent, a mi a közzellem ébrentartására s a közjóllét fejlesztésére jótékonyan hat?

Az ily verseny bizonyára a legörvendetesebb jelenség mindenütt, s a kiben hazafiság, a nemzet jövő nagyságára irányzott komoly törekvés van, az nem szünik meg soha szóval és tettel izgatni, buzdítani, ébreszteni polgártársai tetterejét, hogy az országnak minél több helyén, minél nagyobb mérvben elterjedjen e mozgalom, mert a nemzet jövőjének garanciája egyedül a társadalmi élet e pezsgésében található fel s a zsibbadt társas életnek nem képes lételt és fenmaradást biztosítani semmiféle nemzetközi viszony vagy alkotmányfórma.

De midőn a verseny versenygessé fajul, midőn az egyik fél csak a másiknak megrontásával igyekszik magát fentartani s csak annyival gyarapodik, a megnyit a másiktól elvesz, midőn az egyiknek nyeresége biztos vesztesége a másiknak, mikor az emelkedés csak a másik fél súlyosztásával lehetséges, midőn az egyiknek haszna tizedrészét sem éri fel a másik okozott kárának : ez nem normalis állapot többé, s bizony ha az állam megcsinálja a maga bilance-át, azt fogja tapasztalni, hogy az ily versenygés által szerzett előnyei vajmi csekélyek azon hátrányhoz képest, melyet a közjó e változás által szenvedett.

S fájdalom, Zemplénmegye két helysége, a Gálszécs és Terebes közti viszony nem jellemezhető más-képen.

Van egy megyei cotteria, mely mindenütt, a hol alkalma nyilik, Terebest igyekszik előtérbe tolni Gálszécs rovására.

Nem mintha Gálszécs és vidéke irigyelné Terebes emelkedését, rossz szemmel tekintené haladását. Nem! Emelkedjék Terebes minél magasabbra, menjen előre a haladás útján, mi nem kívánjuk akadályozni, sőt magunk is munkálni akarunk boldogulásán. De annyit legalább megkívánhatunk, hogy a méltányosság tekintete ránk is kiterjesztessék s ne vegyék el tőlünk, a mit Terebesnek akarnak adni, ne gördítsenek akadályokat a mi előmenetelünk elé se, de engedjenek fejlődni a magunk útján s ne öljék el törekvéseinket már csirájokban, elvevén azoktól a létföltételeket s a reményt, hogy a becsületes, senki romlását nem okozó, egyedül a közjó emelésére irányzott erőfeszítésünket siker koronázzandja.

Sajnálattal kell bevallanunk, hogy az irántunk eddigelé tanusított eljárás mindennek nevezhető inkább, mint méltányosnak.

Csak az országos hirüvé vált vasut ügyére kell hivatkoznunk, hogy ez állításunkat a sorsunk felől különben tájékozatlan ember is belássa.

A természet maga ujjal mutatta ki az irányt, mely felé e vasut vezetendő lett volna, elhárítván az építés útjából minden természeti akadályt. Nincs az az elfogulatlan mérnöke a világnak, a ki megtekintve a térképét s tájékozást szerevezve a topographiai viszonyok felől, ne Gálszécs felé irányozta volna a sokkal kevesebb költségbe kerülő, mert sokkal kevesebb akadályba ütköző, sokkal rövidebb, egyenesebb vasutat. Nem! a vasutvonal sorsát úgy döntötték el, hogy az Terebesnek vezessen, éktelen görbe vargabetüt írva le a mapán. Miért? . . . hja, azt csak a felsőbb hatalmak tudják, illetőleg a felsőbb hatalom.

Most ujabban szóba jött a bíróságok szervezése.

Gálszécsnek évek óta van járásbirósága. A közlekedés a vidékkel könnyü. A vidék népe ide szokott. Geographiai fekvése annyira előnyös, hogy helyi központnak látszik teremtvé lenni.

S mi történik.

Ez sokkal érdekesebb, semhogy a Gálszécs és vidéke iránt tanusított méltányosság jellemzésére ennek külön fejezetet ne szentelnénk.

Zemplénmegye utolsó közgyűlései.

Zemplénmegyének is megvan az a régen hozott s mindig respectált határozata, hogy az összehívott gyű-

lés tárgya más nem lehet, mint a mi az összehívó levélben tanácskozási tárgyul meg van nevezve. Ez igen helyes szabály. A gyűlés tagjai előre gondolkozhatnak a kitűzött tárgy felől, gyűjthetik az adatokat s jó eleve megtehetik a szükségesnek mutatkozó előintézkedéseket, melyek megakadályozzák a közvéleménynek netán célba vett meghamisítását.

E kényelmetlen szabály alól az érdekletteknek kivételt kellett tenni.

A múlt év vége felé összehívott a bizottmány. Az összehívó levél, mint tanácskozási tárgyról beszélt de rebus omnibus et quibusdam aliis. Érdektelen dolgok! ki törődnek velök?

De a kulisszák mögött nagy dolgok voltak elhatározva. Hire jött ugyanis, hogy nem sokára leérkezik az igazságügyminiszterialis leirat, melyben Zemplén-megyét többi közt a járásbiróságok székhelyeinek kijelölésére és a kerületek beosztására szólítja fel. Ebben, valamint az országos 25-ös bizottság munkálatában a járásbiróságok székhelyeinek egyikeül köztudomás szerint Gálszécs van kijelölve.

Gálszécs ellen „Terebes“ volt a jelszó, ezt keresztül kell vinni, török-szakad. Igen, de a közvélemény elene van. Mit közvélemény! semmi sem könnyebb, mint azt kizárni vagy meghamisítani. A modus procedendi egyszerűen az, hogy a bírósági szervezetet a tanácskozási tárgyak között nem kell felemlíteni. Így az érdeklettek nem jönnek el, s az ő kizárásukkal kényelmesen lehet elintézni a dolgot, a mint a jelenlevők szemé-szájának tetszeni fog. Legfeljebb oda lehet tenni, hogy „Indítványok.“ Ki keresné ez elastikus czim alatt?

Az állam-, azaz hogy a megyecsiny sikerült. A bizottmányi gyűlésen a megyei tisztviselőkön s a játékot intéző urodalmi tiszteken kívül alig jelent meg két-három független tagja a bizottmánynak.

A gyűlésen aztán fölkelte egy grófi uradalom jószágigazgatója s megtevé a napirendre ki sem tűzött indítványt, hogy a bizottság jelölje ki a járásbiróságok székhelyeit. A be nem avatottaknak első meglepetésökben alig jutott eszükbe tiltakozni ez előttük joggal indokolatlannak látszó lázas gyorsaság ellen; de tiltakozások nem is vétetett figyelembe, a bizottmány kijelölé a székhelyeket, még pedig akkép, hogy az igazságügyminiszter és a 25-ös bizottság munkálatában ajánlott Gálszécs helyett — újra a dédelgelett Terebes tüzetett ki az egyik járásbiróság székhelyeül. Erre aztán fecerunt magnum áldomás.

De a tisztelt urak gazda nélkül csinálták meg a számadást. A megyei bizottmány határozata nagy izgatottságot szült a megyében s a gálszécsi járás elhatározta, hogy e méltatlanság ellen kérvényt intéz az országgyűléshez. A kérvényt Gálszécsen kívül 25 község tömegesen írta alá.

A januariusban tartott kis bizottmányi gyűlés a miniszteriumnak azon felhívását, hogy a 25-ös bizottság javaslatában foglalt bírósági székhelyekhez a területköröket az illető községek meghallgatásával határozza meg, tisztelettel félre tette, megbuktatván még azt az indítványt is, hogy terjesztessék fel mind a két beosztási terv, t. i. az, mely dec. 6-ki bizottmányi gyűlésben megállapított, valamint az is, a mely az igazságügyminiszteri javaslatban s a 25-ös bizottság munkálatában foglaltatik. De ez még nem elég. A bi-

zottság ezenfelül világos utasításul hagyta a bírói helyiségek megvizsgálása s az azok iránt megkísér- lendő alku végett kiküldött albizottságnak, hogy Gálszécsre még be se tekintsenek.

Ez több volt, mint a mennyit a megsértett közvélemény némán eltűrhetett volna. S az actió csakugyan megszülte a maga reactióját.

A márczius 7-ére hirdetett megyegyűlésen a bizottmányi tagok szokatlanul vagy számban jelentek meg. A szónokok többsége kiméretlenül pálczát tört a bizottmány méltatlan eljárása felett s hangosan követelte, hogy küldessék ki új bizottmány, mely a miniszteri rendelet és a 25-ös bizottság munkálata értelmében tegye meg az ezekben már meghatározott székhelyekhez a terület-felosztást. A tisztviselők és uradalmi tisztek pártja nem bírván az aránytalanul nagy többség áramlatának ellenállni, meghozatott a következő határozat:

„A bizottság eljárása a közönség helyeslésével nem találkozáván, jelentése oly utasítással tétetik hozzá vissza, hogy működését mindkét irányban kiterjesztvén, munkálatába a járásbiróságoknak az országos 25-ös bizottság tervezetében felsorolt székhelyek megtartása mellett leendő területi beosztását, az illető községek meghallgatása után vegye fel.“

A közvélemény szavát tehát még sem sikerült elhallgattatni, az minden cselszövény daczára végre is érvényt tudott szerezni magának.

Még nagyobb nyomatékot nyert a közvélemény szava az april 3-án tartott rendkívüli bizottmányi gyűlésen. A megyei közönség kárhóztató ítéletet mond-

ván a beosztó bizottság szükkeblü eljárása felett s azon egyenes utasítással küldvén hozzá munkálatát, hogy azt a községek meghallgatása után az orsz. 25-ös bizottság munkálatának értelmében terjeszse fel : mit volt a bizottságnak mit tennie, mint hogy hozzá nyult a keserü pohárhoz s megkérdezé a községeket.

S az eredmény az lett, hogy a gálszécsi kerület 2 3 községe mind, a terebesi kerület 21 községéből pedig 8, így tehát összesen 31 község egyhangulag és föltétlenül Gálszécs mellett nyilatkozott, míg Terebest csak 9 pártolja.

Az elnöklő alispán szintén ez értelemben mondá ki a végzést s most már az ellenpárt minden erőlködése daczára a jelentés a miniszteri rendelet s a 25-ös bizottság munkálatának értelmében fog felterjesztetni az országgyűlés elé.

Ez ugyan elég megnyugtató ránk nézve s biztató, hogy a jó ügy elnyomathatik egy időre, de végre is kiküzdi magát. De miután sok dolog épen az utolsó instantiában vett váratlan fordulatot, s miután nem remélhető, hogy az a befolyás, melynek kevés hija, hogy nem sikerült a megyében oly határozatot vinni keresztül, a mely a nagy többség, sőt, néhány ember kivételével, az egész megyének meggyőződése szerint a közjólléten csorbát ejt, miután nem remélhető, mondjuk, hogy e befolyás a bírósági szervezetet megállapítandó országgyűlés határozatára nyomást gyakorolni ne igyekezzék : kénytelenek vagyunk tájékoztatást nyújtani helyzetünk felől az által, hogy a két versenyző helység száraz statistikáját, színe ira et studio, ide ig- tatjuk.

Egy kis parallella.

Meg kell vallani, hogy Terebesnek valami 300-al több lakosa van, mint Gálszécsnek.

Börne egy uti levelében azt írja valamelyik német városról, hogy van benne ennyi s ennyi lakos, és egy lélek. Az az egy lélek pedig ő maga.

Nem akarjuk ez itéletet egész merevségében Terebesre alkalmazni s egyszerűen ide igtatjuk Terebesnek minden érdemét.

Lakosainak száma körülbelől háromezer. A földesuraság magán-épületén kívül nincs egyetlen egy közháza se. A szalmás kunyhók pedig úgy vannak egymás nyakára hányva, hogy, ha egyszer véletlenül tűz támadna, a rettentő hosszú helységből egy szrufa se maradna épen. Boltja van három, de abba csak két ember fér el egyszerre ; az eladó, meg a vevő ; gyufán és garasos szivaron kívül nem találni benne csak medveczukrot, a fehér czukor az már ismeretlen valami. Ipara áll néhány csizmadiából, a ki foltozni tud, de a fejelés mesterségeig még nem vitte, s egy két „ruhász“-ból, a kinek a szabó czim derogál s megharagszik érte. Az ügyvédet csak rossz oldaláról : az executioról ismerik, s így náluk az ügyvéd és „Steueramt“ közt nincs különbség.

A nagy falu néhány év előtt a „városok“ sorába emeltetett, adatván neki országos és heti vásárok. Azonban a végzet úgy akarta, hogy országos vásár Terebesen csak épen annyiszor lett legyen, mint Budán kutyavásár : egyszer. Ezen az egyen sem jelent meg egyéb, mint két tinó és egy vak ló s azok is kény-

telenek voltak szégyenkedve hazaballagni, nem vevén meg őket senki. Azóta rajta is száradt a Terebesieken a két tinós vásár közmondásképen s nem is kísérelték meg többé a vásártartást, a későbbieket kénytelen-kelletben, urasági hajdu közbenjötté mellett, robotolniok kellett. Heti vásáraikon itczével mérik a zabot.

S mi ennek az oka? Az, hogy Terebes a vidék központján kívül esik s hogy a hozzá vezető utak sarából tizenhat ökör alig huzhatja ki az egy véka árpát eladott, de hazamenőben esőtől utolért szegény fuvarost.

A város kulturállapotát eléggé jellemzi az, hogy Terebes községe majdnem 20,000 frt ára pálinkát fogyaszt el évenként, mely összeg könnyen kiszámítható, ha tekintetbe vesszük, hogy csupán a regale-bérlők 9748 frtot fizetnek évi bér fejében. No ebben az egyben Terebes tul tesz Gálszécsen.

Azután meg vasutja van, a mi Gálszécsnek nincs. És ezzel elsoroltuk volna Terebes városának az ő érdemeit.

Tekintsük már most Gálszécsset.

Erről már Magda Pál is azt írja 1819-ki statisztikájában, hogy „szép völgyben fekszik, sok néppel, négyféle nemzettel.“ Ma 52 év után már ezeket irhatjuk s bebizonyíthatjuk hiteles adatokkal :

Gálszécs jóhirű kereskedő város, melynek hat rendbeli országos és két heti vásárait nemcsak Felső-Magyarország, de Lengyelország is látogatja. Különösen marhavásárai oly nagy hirre vergődtek, hogy tekintetben bátran versenyezhet bármely hazánkbeli nagy várossal, terménykedését pedig alig mulja valamely város felül. Hiteles adatok szerint csak a bet-

telsdorfi, nagysárosi, csányi, kassai, Ungár- és Moll-féle s az iglói műmalmokból évenként 300,000 köböl termést fogyasztanak a gálszécsi piacról. Az pedig köztudomásu, hogy egész Galicziát leginkább Gálszécs piacza látja el különösen buzával, s hogy a galicziai zsidók csak egy heti vásáron is sokszor 50,000 mérő gabnanemüt vásárolnak össze.

Van itt 32 nyílt bolti kereskedés, 352 mesterembet, 120 kereskedő, 18 vendéglős s italmérő, a városban és környékén 7 ügyvéd, három orvos.

Van szolgabirói birósága, a város által e célra évek előtt épített hivatalos helyiséggel; melyben 17 lakó szoba, hat, a terebesi főszolgabiró deliquenseit is hüvössel ellátó börtön, istállók s más melléképületek, — valamennyi teljesen fölszerelve.

A járásbiróságok szervezéséhez mellékelt igazságügyminiszteri költségvetés indokolásában hangsúlyozza az ország szomorú pénzügyi viszonyait, melyek a birói szervezet keresztülviteli költségeit a lehető minimumra tették szükségesnek leszállítani. Mint a hazafiasság példáira utal azokra a városokra (l. III. 5. p.), melyek a hivatalos épületeknek és börtönhelyiségeknek ingyen átengedését ajánlották.

Gálszécs e városok közé tartozik, mert ő e célra készült helyiségeit hat évre ingyen ajánlotta fel a kormánynak, míg Terebesnek nincs ily helyisége s azt fölépíteni nem kis költségébe kerülendne a kormánynak.

Van Gálszécsnek ezenfelül kerületi adóhivatala, élénk távirtdája, virágzó takarékpénztára; van olvasó egylete, állandó műkedvelő-társulata, melynél a városi lakosság műveltségét, életerejét czáfolhatlanul igazolja

azon körülmény, hogy egy-egy szini előadás 150—200 frtot is jövedelmez.

Maga a város egyre csinosodik. Szalmás épület a város belsején nincs. Van szépművészeti bizottmány, mely önállóan működik s hatóságilag is meg van erősítve, ez szalmafedelű háznak újból építését a külső városban sem engedi meg.

Már most ime szembe van állítva a két város képe.

Mi az, a miben Terebes Gálszécsset felülmúlja?

A kereskedés nem, az ipar nem, mert Gálszécs kereskedése és ipara annyira felülmúlja Terebesét, hogy össze sem hasonlítható.

A lakosság számbeli differentiája Terebes előnyére mutatkozik ugyan; de mi az a háromszáz embernyi különbség, ha számba vesszük a két lakosság intelligencialis jellegét, mely a régi ősmagyar elv „vota non numerantur, sed ponderantur“ szerint szintén számít valami a latban.

Terebesen főszolgabiróság van?

Ez nem áll, mert a főszolgabiró Kazsun lakik és nem Terebesen. De ha ott laknék is, ha figyelembe vesszük, hogy a terebesi főszolgabiró helyiség hiányában Gálszécsre küldi foglyait, s ha tekintetbe vesszük, hogy Terebes főszolgabirói székhely számban szeretne figurálni s míg Gálszécs csak járásbirósági székhely s még is a múlt évben a gálszécsi szolgabiróságnál — épen a forgalom, ipar és közlekedés nagyobb mérve miatt — a 2500-at meghaladja a polgári perek száma míg a terebesi főszolgabiróságé alig bírta megütni az 1100-at: világosan Gálszécs előnyire hajlik a mérleg.

Intelligentia? no azt szerencsére a spiritus szerint igen, de nem a spiritus-fogyasztás szerint mérik s így Gálszécscsel újra nevetséges dolog volna Terebest megközelítő viszonyba helyezni.

Terebesnek vasutja van. Igaz, ez nagy előny. De tévedés ám azt hinni, hogy egy holttetembe, a melyben az életre minden előfeltétel hiányzik, még az oly hatalmas galvanfolyam is, mint egy vasut, életet legyen képes önteni. A mumiát hiába elektrizáljuk.

De különben úgy áll a dolog, hogy Gálszécset még Terebes vasutja sem „vágja le.“

Oda vetődik ugyanis Gálszécscsre egy garabonczás geologus s kisüti, hogy e város határában nagy kiterjedésű s kitünő minőségű kőszéntelep található. Rögtön erre megalakul egy consortium, szerződést köt a földbirtokosokkal, melynek egyik pontja szerint a társulat, hogy a kőszént értékesítse, egy gálszécscs-terebesi szárnyvasut kiépítésére kötelezi magát. Már most nemcsak hogy vasut dolgában hátrányban állnánk Terebes mellett, de még szén is tőlünk kellend vásárolniok. Hogy mit tesz egy kőszénteleppel birni, arra legszébb példa Salgó Tarjain, melyről szerte hirdették a lapok, hogy a szegényalap kamatait a községből senki sem szedi fel, mert az egész községben nem találkozik szegény ember.

A fentebbiekből könnyen megmagyarázható, hogy a terebesi járáshoz ez ideig tartozott 21 községből miért kivánczik 9 (Egres, Kolbása, Kozma, Pelejte, Szilvás-Ujfalu, Cselej, Upor, M.-Izsép, Isztáncs) föltétlenül Gálszécscshez és hat S.-A.-Ujhelyhez : Kázmér,

Mihályi, Velejte, Legenye, Toronya, Lasztócz, s miért marad összesen 6: Terebes, Kazsu, Hardicsa, Kelecseny, Nagy- és Kis-Ruszka Terebes mellett.

Lotharingia és Elzász Németországba leendő bekebelezése ellen a szívvel és észszel biró ember nem azért ejtett aggályt, hogy egy egészet, mint Franciaország, eldarabolni nem szabad, tehát a területi integritás szempontjából, nem is azért, mintha valaki a mostani ökölvizonyok közt tagadná, hogy: „Macht geht vor Recht“ s a győzedelmes fegyver sikere jogossá teszi a jogtalan követelést is: hanem azért, mert „sine me de me“ határozni ellenkezik minden észjogi szabálylyal; az ember nem birka, hogy adás-vevés, cserebere tárgya lehessen s abba az akolba hajthassák, a melybe nem kívánczik. Azért jogtalan a két tartomány bekebelezése Németországba, mert a lakosság Franciaországhoz akar tartozni.

Ezt azt az elvet elismeri az országgyűlés minden pártja. Nem tehetjük tehát fel, hogy az országgyűlés az oly elvet, melyet nagy mérvben is alkalmazandónak vél, kisebb arányok közt megtagadná.

Pedig megtagadná, ha Gálszécscs helyett Terebest jelölné ki Zemplénmegye egyik járáshiróságának székhelyeül.

Ugy áll a dolog, hogy e vidék lakossága Gálszécscshez akar tartozni s ha akarata ellen Terebesbe bekebeletnének, ugyanaz történnék vele, a mit oly igazságtalan eljárásnak tartunk az elvesztett két francia tartomány irányában.

Gálszécscs járáshirósága érdekében 28 község kérvényt nyújtott be a képviselőházhoz (Kis-Azar, Nagy-Azar, Bocskó, Bosnyicza, Czábócz, Dargó, Egres, Gál-

szécs, Gerenda, Hoór, Kereplye, Sz.-Keresztur, Kohány, Kolbosa, Kozma, Miglész, Pelejte, Parnó, Sz.-Polyánka, Szilvás-Ujfalu, Sztankócz, Tarnóka, Techna, Tusza, Tusza-Ujfalu, Vécse, Visnyó, Zebegnyő) s ujabban Cselej, Upor, M.-Iszép és Isztánc jelenté ki Gálszécshez csatlakozását.

Könnyebb áttekintés végett a jelen füzethez egy kis térrajz van mellékelve.

A Terebes mellett nyilatkozó községek e térrajzon feketével, a Gálszécs mellet nyilatkozottak fehérrel vannak színezve, míg a többi kétes levén (a mennyiben leginkább Sátoralja-Ujhelyhez kívánna csatlakozni) félig fehér, félig feketével jelöltetett.

A ki megtekinti Zemplénmegye térképét, egy pillantással nyomára jön azon szintén irányadó körülmények, hogy Terebes épen szélső pontján fekszik az említett községek legtöbbszörének. Kelet felé Terebesen tul ugyanis nem esik egy község sem, mely Terebeshez lenne beosztható, míg nyugaton a helységek zöme a közlekedési utak hiánya miatt feneketlen sár képezi a természetes akadályt, mely azokat Terebestől elválasztja.

Ezzel szemben áll Gálszécs, melyhez Dorgótól kövezett országút, Szécs-Polyánkától kövezet országút, Terebestől országút, Hoórtól országút, Upor Pelejtéről országút vezet, s melytől Nagyszalánczig szintén készül s Azarig készen is áll a csinált ut.

Ezek után teljes bizalommal nézünk az országgyűlésnek a járásbiróságok székhelyeinek kijelölése iránt hozandó határozata elé, meg lévén győződve, hogy Magyarország képviselőháza nem az egyesek, hanem a nép érdekeit fogja tekintetbe venni, s hogy e szerint a miniszteri tervezetben és az országos 25-ös bizottság munkálatában kijelölt Gálszécsset fogja ezután is járásbirósági székhelynek meghagyni. Annál is inkább, minthogy a járásbiróságok nem annyira a nagybirtokosok, mint inkább a szegényebb sorsu néperes ügyeinek elintézésére vannak hivatva.

Reméljük ezt annál is inkább, mivel a miniszterelnök ur ő excellentiája a járásbiróságnak Gálszécsről Terebesre tétele által, mely neki nem használ, de anynyi szegény sorsu embernek oly kiszámíthatlan kárt okozna, nem fogja magát újra azon kellemetlen helyzetbe hozni akarni, hogy önérdelkeinek a közérdekkel szemben való portálása és erőszakolása méltatlan gyanujával terheltessék, mint az — hiszszük, hogy akaratán kívül s csupán tisztjeinek ügyetlen tulbuzgókodása által — már egyszer a vasutügyben megtörtént.

Végül még ide igtatjuk Zemplénmegye ápril 3-án tartott bizottmányi közgyűlésének a kormányhoz a biróságok szervezete tárgyában intézett feliratát :

Nagyméltóságú magyar királyi Igazságügy- Miniszterium!

Az első folyamodású kir. bíróságok székhelyét s területi beosztását tárgyzó országos 25-ös bizottság munkálatának közlését megelőzőleg megénk közönsége törvényhatósági jogainak fentartása tekintetéből erre vonatkozó munkálatát elkészítvén — azt múlt évi decemberi évnegyedes közgyűlésünkben 1030. szám alatt, mind az országos képviselőházhoz, mind a Nagyméltóságú Igazságügy-Miniszteriumhoz felterjesztettük.

Azonban a folyó évi Január 1-én 1-ső szám alatt kelt rendelet folytán, mely az e részbeni bizottsági eljárás teendőit tüzetesen meghatározza, siettünk a bizottságot megalakítani s azt kellő utasítással ellátni — és e központi bizottság albizottságai a hivatkozott 1030. számú felterjesztésben foglalt székhelyekre kimenvén, a rendeletnek megfelelő munkálataikat I., II., III., IV., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI. számok alatt be is terjesztették, mely munkálatok a folyó évi mártius 6-án tartott központi bizottság XII. alatt tisztelettel rekesztett jegyzőkönyvi javaslatai kíséretében azon

hó 8-án tartott közgyűlés elébe terjesztetvén azon okból, mert a nagyméltóságú Miniszterium rendeletével közölt országos 25-ös bizottság tervezetében foglalt pataki és gálszécsi járásbirósági székhelyek fel nem vételével, a központi bizottság csak is az 1030. számú bizottmányi határozathoz alkalmazkodott, a központi munkálat, ezen hiány pótlása s mindkét iránybani kidolgozása végett a XIII. számú bizottmányi határozat szerint azon bizottsághoz visszatétett.

A XIV. szám szerint kiküldött albizottságok a XV. számú központi bizottsági jegyzőkönyvhöz A. alatt esatolt pataki és B. alatti gálszécsi járásbirósági székhelyeket tárgyzó munkálataikat beterjesztvén, a mennyiben ezen két járásbiróság beosztása által az I. ujhelyi, az V. királyi-helmecezi és VI. gálszécsi elébb terebesi járásbiróságok beosztása változást szenvedett, ezek ugyanazon jegyzőkönyvben ujonan megalakittatván, s a többi II., III., IV., VII., VIII., IX., X., XI. járásbiróságok beosztása elfogadandónak ajánlatván az A. és B. alatti munkálatok az I—XI. számú munkálatokkal egyetemben felterjesztetni javasoltattak.

Tekintve azonban azon körülményt, miszerint az A) pataki és B) gálszécsi 1-ső folyamodású bíróságok székhelyét s területi beosztását tárgyzó munkálat a Nagyméltóságú Miniszterium 1-ő sz. alatt kelt rendeletének megfelelőleg az illető városok és községek meghallgatása mellett eszközöltetvén, ezen az országos 25-ös bizottság munkálatába is felvett székhelyekhez a nyilatkozó községek lakosai

élénken ragaszkodnak: ez okból, s különösen Gálszécsre nézve felemlítésével azon előnyös ajánlatnak is, melyben a járásbirósági szükséges helyiség 6 évre ingyen ajánltatik fel: megyénk közönsége az 1030. múlt évi határozattal felterjesztett s itt ujonnan csatolt II. számú tolsvai és VI. számú terebesi székhelyek felett a pataki és gálszécsi járásbirósági székhelyeket és területi beosztásokat tárgyzó A. és B. munkálatokat mai napon kelt XVI. számú határozatnak értelmében a Nagyméltóságú Miniszterium figyelmébe pártolólag tisztelettel ajánljuk.

Mi illeti a határszéli községek ki- vagy bekebelezése s a közelség-, forgalom- s helyi viszonyoknál fogva az illető községeknek ez vagy ama járásbirósághoz leendő csatlakozása mozzanatait, az előbbire nézve megyénk bizottsága a szomszédos megyék hason bizottságaival magát érintkezésbe tevén az utóbbira nézve pedig a XIV. számú határozat szerint szolgabiráink által az összes községek nyilatkozatra felhivatván e részben a XII., XV. és XVI. számú jegyzőkönyvekben foglalt ki- bekebelezési s csatlakozási nyilatkozatokra a Nagyméltóságú Miniszterium kegyes figyelmét felkérjük.

Végül bátrak vagyunk tisztelettel kérelmezni, hogy a mennyiben egyik vagy másik járásbiróság elejtése által a többi járásbiróságok területi beosztása nehéz akadályokba ütköznék, megyénk területére nézve az országos 25-ös bizottság javaslatában fog-

lalt XI. járásbiróságot hijántalanul szervezni méltóztassék.

tiszteletteljes üdvözetünkkel

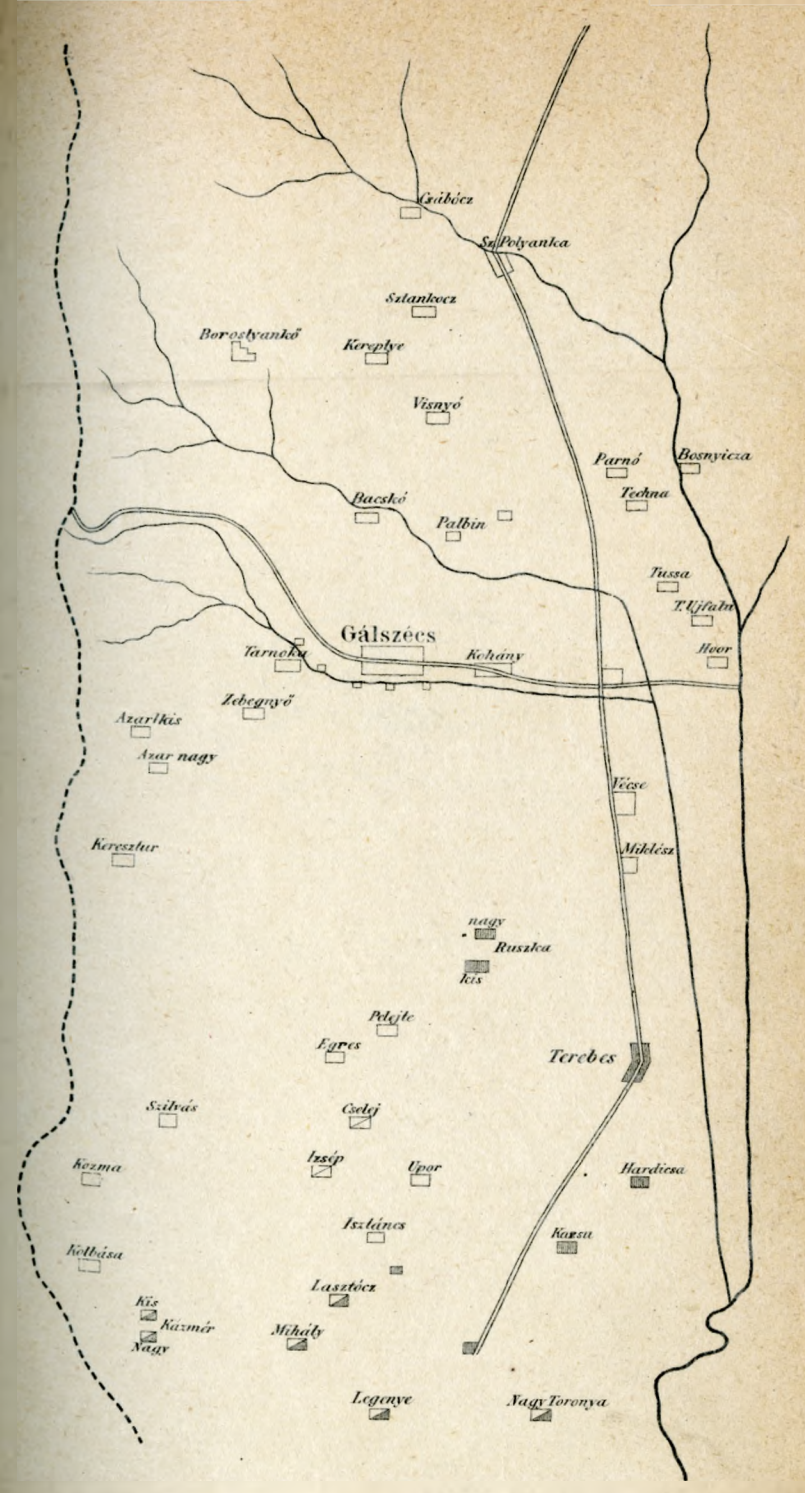
Kelt S.-A.-Ujhelyben 1871. april hó 3-án tartott bizottmányi közgyűlésünkből

Zemplénmegye közönsége.

kiadta

Juhász Antal,
főjegyző.

Dr. BALLAGI GÉZA.

A fehérrel jelzett helységek lakosai Gálszécsre hívánjára a járásibírósgal a fehérel színezették. Terebes...

DR. BALLAGI GÉZA

AZ

UJ BELÜGYÉR

PROGRAMMJA.

PEST.

NYOMTOTT AZ „ATHENAEUM” NYOMDÁJÁBAN.

1871.

Ára 20 kr.

